

det, det ærede Medlem læste op, men han tog ikke med, hvad der kom lige bagefter, og som jeg vil tillade mig at læse op: „Hvorledes man vil forstaa og fortolke dens Bud — nemlig Grundlovens § 82's — skal jeg ikke her komme nærmere ind paa“. Det har jeg altsaa ikke udtalt mig om i Fjor, for det var jeg ikke berettiget til paa Udvalgets Vegne at tage Standpunkt til, og det ærede Medlem vil ogsaa have set, at jeg over for den højtærede Minister, der ikke kunde faa fat paa Grundsetningerne i Lovforslaget, udtalte, at selv om det maaske kunde være noget vanskeligt, troede jeg dog i de Bemærkninger, jeg nys havde fremsat, at have angivet, hvad „vi“ i alt Fald mente med „Grundsetningerne i Lovforslaget, nemlig at Ejeren skal have den Erstatning, som Grundlovens § 82 hjemler ham“. Men jeg har heller ikke der sagt noget om, hvorledes vi forstode Grundlovens § 82. Jeg tror altsaa, at jeg i saa Henseende er fuldstændig i Overensstemmelse med det Standpunkt, jeg indtog i Fjor, og at det var min Pligt at gøre dette klart for alle, for at der ikke skulde lægges noget Ansvar paa dem, som i Aar, skønt de stemte for Dagsordenen i Fjor, dog ikke mene, at kunne følge Forslagets Bestemmelser i § 4.

Dette kan man sige er den *formelle* Side af Sagen, den jeg har følt det som min Pligt at klargøre i Dag. Ved Siden deraf kommer saa det *reelle* Spørgsmaal, om man da, selv om man ikke er forpligtet dertil efter Grundlovens § 82, skal give den private Ejer den Erstatning, som her foreslaas. Der hævder jeg, at vi staa frit, og paa det Punkt erkender jeg, at jeg har faaet større Betæneligheder end jeg havde i Fjor. Det skyldes for en Del, at jeg under andet Rigsdagsarbejde mere og mere er kommen til at beskæftige mig med denne hundreaarige Kamp mellem Samfundets Interesser og de private Lodsejeres Interesser. Jeg ved jo, at det ærede Medlem paa andre Omraader er enig med mig baade med Hensyn til Spørgsmaalet om Aalegaardretten, Forstrandsrettighederne og lignende, men saa skal man ogsaa tage Konsekvenserne deraf. Det har ikke været mig nogen særlig Glæde at drage disse Betæneligheder frem her. Jeg er end ikke selv kommen til Ende med mine Overvejelser desangaaende, men jeg har ment at burde pege paa, at her var noget at tage under Overvejelse, for at man ikke i Blinde skulde gaa hen og prisgive Samfundets gennem Aarhundreder erhvervede Rettigheder til Fordel for private Lodsejere, saaledes at man maaske først, naar det var for sent,

fortrød det. Jeg tvivler ikke om, at det ærede Medlem gerne vil have dette Lovforslag igennem; det vil jeg visselig ogsaa. Men hvad der er Ret, skal være Ret, og hvad man hævder i det ene Tilfælde, maa man ogsaa staa ved i det andet. Derfor har jeg ment at maatte bringe disse Tanker til Overvejelse, inden man tager endeligt Standpunkt til Sagen.

J. Hage: Jeg vil blot bemærke, at det forekommer mig, at det ærede Medlem lægger for meget ind i den Art Afstemninger, som han nævnte, og i saadanne mindre Forandringer af givne Love. Fordi man ikke rejser et saa stort Spørgsmaal som dette ved enhver Lejlighed, men bliver ved at bygge paa det bestaaende Grundlag, som i og for sig er en Undtagelse fra Grundloven, følger ikke, at man til alle Tider vil renoncere paa at faa dette Forhold forandret. Det gælder ligeledes om hans Eksempel om Udskiftning af Veje, som man skulde være pligtig til at levere igen uden Erstatning. Deraf at ville udlede, at der er en almindelig Grundsetning om, at man kan tage Ejendom uden Erstatning, tror jeg dog virkelig er en for fin juridisk Betragtning. Men hvad der her er Spørgsmaal om, er, om der er en naturlig Ret for Ejeren i Henhold til hele vor Lovgivning — ikke i Henhold til enkelte Love, som gøre en Undtagelse, men i Henhold til hele vor Lovgivning — til at kunne benytte, hvad der paa Ejendommen findes af Grus, Ler, Kalk o. s. v., og det ærede Medlem har ikke kunnet anføre nogen naturlig Grund til at gøre den Undtagelse med Hensyn til Grus mere end med Hensyn til hvilket som helst andet Materiale, det offentlige maatte have Brug for.

Formanden (Sofus Høgsbro): Folketingsmanden for Præstø Amts 1ste Valgrehs har Ordet for en kort Bemærkning.

Svend Høgsbro: Jeg ved ikke, hvad det ærede Medlem mener med Undtagelser fra Grundlovens § 82. Enhver Undtagelse vilde være en Krænkelse, thi Grundlovens § 82 hjemler ikke selv nogen som helst Undtagelse fra den Regel, at den, som tilpligtes at afstaa sin Ejendom til Bedste for Almenvellet, skal have fuld Erstatning. Hvor der altsaa efter Grundlovens Givelse er blevet taget noget fra en Ejer, uden at der er givet ham fuld Erstatning, er det enten en Krænkelse af Grundloven eller ogsaa et Bevis for, at hvad der saaledes